

Notitie actief burgerschap en sociale integratie

Vastgesteld op het MT van 16 maart 2009

Inleiding

Scholen moeten aandacht besteden aan actief burgerschap en sociale integratie. Centraal daarbij staat de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren. Scholen moeten zelf invulling geven aan dit beleid. In dit document wordt de visie van Educatis beschreven. Educatis is een vereniging voor reformatorisch primair onderwijs. De Bijbel is onze eerste en belangrijkste inspiratiebron. Het grote gebod is God liefhebben boven alles en de naaste als jezelf. Deze grondgedachte uit de Bijbel vormt het fundament van goed burgerschap. In de Bijbel wordt dit onder andere uitgewerkt door de verschillende wetten, samengevat in de tien geboden.

De kerndoelen voor het onderwijs beschrijven enkele zaken rond burgerschap. Ook wordt in de kerndoelen een relatie gelegd tussen (Nederlands) taalonderwijs en succesvolle deelname in de samenleving en aan de sociale functie van taal.

Kerndoelen

Een directe relatie met burgerschap is in de kerndoelen te vinden in het domein 'Oriëntatie op jezelf en de wereld'.

De specifieke kerndoelen zijn:

- 36 De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.
- 37 De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.
- 38 De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met verschillen in opvattingen van mensen.
- 39 De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.
- 47 De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.
- 51 De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.
- 52 De leerlingen leren over kenmerkende aspecten van de volgende tijdvakken: jagers en boeren; Grieken en Romeinen; monniken en ridders; steden en staten; ontdekkers en hervormers; regenten en vorsten; pruiken en revoluties; burgers en stoommachines; wereldoorlogen en Holocaust; televisie en computer.
- 53 De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

Identiteit

De christelijk-reformatorische identiteit beïnvloedt onze visie op burgerschap en de maatschappij. Onze identiteit beïnvloedt het kijken naar onszelf en het kijken naar de wereld. Het heeft te maken met zelfbeeld, hoe we in de wereld staan, hoe we onszelf zien ten opzichte van de Heere en anderen. In onze optiek is opvoeden kinderen leiden naar de volwassenheid. Daarbij zien we opvoeden en onderwijzen als het ontwikkelen van een levenshouding overeenkomstig de waarden en normen van de Bijbel.

Vorming tot burgers

Veugelers (Veugelers 2003; Leenders/Veugelers 2004) onderscheidt drie typen burgerschap: individualistisch, aanpassingsgericht en kritisch-democratisch. Onze scholen werken aan kritisch-democratisch burgerschap. In onze optiek is zowel de individuele als de sociale – op het algemeen belang gerichte – ontwikkeling van belang. Waardenontwikkeling is een doorgaand proces, waarbij de kritische houding evenzeer van belang is als de

communicatieve en empathische houding. Een aantal waarden die een sterk universeel karakter hebben willen we hooghouden. Hierbij denken we aan de 7 basiswaarden van de democratische rechtsstaat:

- vrijheid van meningsuiting
- gelijkwaardigheid
- begrip voor anderen
- verdraagzaamheid
- autonomie (zelfstandigheid)
- afwijzen van onverdraagzaamheid
- afwijzen van discriminatie.

Kernwoorden betreffende burgerschapsvorming

SLO heeft drie kernwoorden beschreven, waar wij alle onderdelen van burgerschapsvorming onder willen brengen.

Identiteit

Kinderen moeten leren wie ze zelf zijn en weten waar ze voor staan. Ook moeten kinderen zich bewust worden wie ze zijn ten opzichte van hun Schepper, de Heere God en de medeschepselen. Op onze scholen vindt veel reflectie plaats op het eigen gedrag en op de omgang met anderen.

Democratie

Kinderen op onze scholen moeten weten hoe de democratie werkt. Wat zijn de spelregels in de democratie? Wast zijn de grondrechten en de maatschappelijke plichten? Waarover mogen mensen meepraten en meebeslissen? Hoe ga ik om met diversiteit?

Op school leren kinderen niet alleen over de democratie, maar vooral hoe ze positief deelnemen en bijdragen aan democratische processen. De school is dus ook een oefenplaats.

Participatie

Actief burgerschap betekent actief deelnemen aan de samenleving. Participatie betekent voor ons vooral deelnemen aan maatschappelijke verbanden en contact met andere inwoners van ons land en daar buiten. Kinderen leren op school vaardigheden om actief mee te doen in de samenleving. Kinderen kunnen op sommige punten betrokken worden bij het beleid van de school en stimuleren we hun eigen verantwoordelijkheid.

Visie op burgerschapsvorming en sociale integratie

Vanuit bovenstaande kaders komen we tot de volgende visie:

Leerlingen groeien op in een pluriforme samenleving en maatschappij. Onze scholen vinden het belangrijk kinderen hierop voor te bereiden. Leerlingen maken nu al deel uit van samenlevingen op klein niveau zoals het gezin, de school en de kerk. In onze optiek moeten deze micro-samenlevingsvormen de kinderen voorbereiden op de maatschappij als geheel.

Kennis van de verschillende rechtsvormen en structuren is hierbij van belang. Vanuit onze christelijk reformatische identiteit vinden we het van belang dat kinderen positief kritisch leren kijken naar de maatschappij en haar uitingsvormen. Kinderen wordt geleerd respect te hebben voor anderen, en naar anderen om te zien vanuit het Bijbels gebod tot naastenliefde.

Wij willen de kinderen brede kennis over en verantwoordelijkheidsbesef voor de samenleving meegeven. Dat uit zich in attitude en vaardigheden. In de school leren leerlingen samenleven met anderen.

Hoe maken we dat waar?

Een globale inventarisatie van tot op heden voorkomende aandachtsgebieden t.a.v. burgerschapskunde (m.n. kerndoel 37 t/m 39) levert vanuit de gestelde doelen het volgende op:

De leerlingen kennen de eigen identiteit vanuit de eigenheid van het christen zijn. Zij leren zich gedragen vanuit algemeen aanvaarde waarden en normen, die hun basis vinden in Gods Woord. (kerndoel 37)

- Lessen Bijbelse Geschiedenis, met name daar waar het gaat om invulling van de tweede tafel van de wet, het rentmeesterschap, de dienstbaarheid en gerechtigheid in de praktijk.
- Christelijke feestdagen: vieringen Kerst, Pasen en Pinksteren
- De behandeling van de Tien Geboden in de boven- en onderbouw van de school, waar het gaat om de wijze waarop we in de wereld moeten staan.
- Er is aandacht voor begeleide confrontatie met uitingen in de samenleving vanuit eigen identiteit.

- Vanuit Gods Woord komen in de bijbelvertellingen en bij de behandeling van de geboden begrippen als soberheid, matigheid, verantwoordelijkheid, zorgvuldigheid, zorgzaamheid, kortom rentmeesterschap aan de orde.
- De kinderen krijgen voorbeelden in hun leefomgeving vanuit ouders en leerkrachten (identificatiefiguren)
- Er is aandacht met ouders als partners van de school voor omgang met elkaar, sociale cohesie, gedragsproblematiek e.d.
- De school heeft in de laatste jaren geïnvesteerd in het voeren van gesprekken met leerlingen e.d.
- De school wil door middel van het pedagogisch LVS inzicht krijgen in het pedagogisch klimaat en de veiligheid van leerlingen op school.

Schoolspecifieke zaken:

- Binnen de methode Leefstijl zijn er veel aandachtspunten op dit gebied. We maken binnen de methode de vertaling naar onze eigen praktijk en ook hoe we ons als christen moeten opstellen t.a.v. onze naaste.

De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger. (kerndoel 36)

De leerlingen 'kennen' de spelregels van onze samenleving. Voor zover dat van hun leeftijd verwacht mag worden, weten ze iets van de wijze waarop onze samenleving is georganiseerd en de waarde daarvan. Ze weten ook de weg in het maatschappelijk verkeer. (kerndoel 36)

- Geschiedenis: Bij de behandeling van termen als democratie, communisme, kapitalisme, dictatuur e.d. en bij het opkomen van politieke stromingen, verzuiling en de ontwikkelingen in de 20^e en 21^e eeuw; groep 6: Het Frankische rijk, bestuur in de middeleeuwen, Bisschoppen, graven, hertogen; het belang van mensenrechten (bijv. bij de behandeling van de slavernij; Anne Frank); de behandeling van staatsinrichting; groep 8: opkomst socialisme, communisme, liberalisme e.d. bij geschiedenis, behandeling WO-II;
- Aardrijkskunde: Bij de behandeling van landen waar de kernwaarden van de democratie en goed burgerschap met voeten worden getreden; het behandelen van actuele spanningen en conflicten in de wereld tegen hun achtergrond; het behandelen van andere godsdiensten en levensovertuigingen.
- Aan de hand van de actualiteit komen onderwerpen als politiek, rechtspraak, verantwoordelijkheid van de burger en dergelijke regelmatig aan de orde.

Schoolspecifieke zaken:

- We bespreken met de kinderen het actuele nieuws enkele malen per week.
- We bezoeken Prinsjesdag en geven in een lessenserie rond deze dag aandacht aan dit onderwerp.

De leerlingen begrijpen dat ze met behoud van de eigen identiteit onze naaste met respect tegemoet dienen te treden, waarbij verschillen in uiterlijk, leefwijze of in overtuiging niet mogen leiden tot afwijzing. (kerndoel 38)

- Lessen Bijbelse geschiedenis: Gastvrijheid van Abraham bijv. leven van de Heere Jezus, die omging met hoeren en tollenaars; Barmhartige Samaritaan.
- Leerkrachten spreken met respect over de naaste, van welke aard of achtergrond dan ook
- Er is respect tussen leerkrachten en leerlingen onderling,
- We leren kinderen respect hebben voor anderen, ook voor personen met andere opvattingen die wel eens onze school bezoeken.
- Er is een pestprotocol en een protocol kindermishandeling, hetgeen gebruikt wordt in dien dit nodig of wenselijk is.
- De school heeft een vertrouwenspersoon aangesteld, waar leerlingen naartoe kunnen als ze zich onveilig voelen.
- Binnen onze scholen hanteren wij het visiedocument van de VGS. Dat is als bijlage bij dit document gevoegd.
- Homohaar actief wordt tegengegaan, ook wanneer deze zich aandient in de zogenaamd 'onschuldige' vorm van grapjes en terloopse opmerkingen.
- Binnen het veilige schoolklimaat hebben leerlingen en medewerkers ruimte en veiligheid om uit te komen voor hun homoseksuele gerichtheid. Tegelijk is er openheid om elkaar in liefde aan te spreken op verkeerd gedrag.
- De school besteedt veel aandacht aan het bevorderen van de sociale competenties van leerlingen zoals het omgaan met elkaar en anderen, samenwerken, oplossen van problemen, gesprekken voeren met kinderen e.d.
- De school confronteert leerlingen binnen de schoolmuren met andersgezinden: er komen bijv. mensen van bureau Halt spreken over groepsdruk.

- Geschiedenismethode in groep 7: Tolerantie (Willem van Oranje) remonstranten/ contraremonstranten, behandeling slavernij (VOC), kolonialisme, beeldenstorm, opkomst politieke partijen, wereldoorlogen, antisemitisme, de maatschappij in de jaren '60 tot '80, enz.
- Taal, diverse thema's.

Schoolspecifieke zaken:

- Groep 8 volgt lessen van HALT.
- Er is een pestprotocol aanwezig
- We hebben in intern vertrouwenspersoon, waar kinderen en ouders terecht kunnen.
- Zie verder de inhoudsopgave van de geschiedenis-, aardrijkskunde en sovamethode.

De leerlingen hebben kennis van de achtergronden van andere culturen. Zij begrijpen de situatie en de mogelijke problematiek van mensen die vanuit niet westerse cultuur in Nederland wonen. Ze leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de multiculturele samenleving een rol spelen. (kerndoel 38)

- Het behandelen van andere godsdiensten en levensovertuigingen bij aardrijkskunde en via thema's en projecten.
- Bijbelverhaal, ontvangstgesprekken, gesprekken n.a.v. het Bijbelverhaal.
- Bij de diverse zaakvakken komt dit nadrukkelijk aan de orde (zie inhoudsopgaven en onder andere de doelen van geschiedenis en aardrijkskunde).

Schoolspecifieke zaken:

- We participeren in het ABC-overleg van de gemeente Amersfoort en via deze weg arrangeren we ontmoetingen.
- We volgen lokale initiatieven, zoals dag van respect etc. en kijken of we hierin kunnen participeren.
- Via Woord en Daad sponsoren wij een kind en verdiepen we ons in een andere cultuur.
- Regelmatig worden er sprekers van stichting uitgenodigd die werken in het buitenland.

De leerlingen kennen enkele problemen uit onze multiculturele samenleving en hebben hierover nagedacht. (kerndoel 38)

- Aan de hand van actualiteiten wordt gesproken over de vreemdelingen in ons land. Bijv. de vluchtelingenproblematiek, asielzoekers e.d.
- Ieder jaar is in de Aardrijkskundemethode een hoofdstuk aan multiculturele samenleving gewijd.

Schoolspecifieke zaken:

- Dit komt aan de orde bij de bespreking van de kranten in de groep.

De leerlingen zijn hulpvaardig.

- Vanuit onze richtinggevende uitspraak 'We willen onze kinderen stimuleren meer samen te werken en te spelen' wordt hieraan dagelijks op veel momenten aandacht gegeven.
- Er is veel aandacht voor het creëren van een veilig pedagogisch leer- en leefklimaat op school.

Schoolspecifieke zaken:

- Naast bovenstaande zijn er ook verschillende taken in de school die door leerlingen worden uitgevoerd omdat we samen verantwoordelijk zijn voor een prettige leefomgeving denk aan corvee in de klas, oppassen op de jongere leerlingen etc.

De leerlingen kunnen samenwerken met anderen. Ze kunnen hun eigen standpunt op een goede manier naar voren brengen en weten hoe ze tot een gemeenschappelijk standpunt kunnen komen.

- Een kritische houding ontwikkelen: kritisch waarnemen en lezen.
- Er is aandacht voor coöperatief leren volgens vastgestelde regels in de groepen.

Schoolspecifieke zaken:

- Zie handleiding Leefstijl

- We werken met de Taakplanner en het planbord.
- Zie de procedurebeschrijving binnen BAS

De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen. (kerndoel 34)

- Biologie en EHBO: Er is aandacht voor de gezondheid en veiligheid van de leerlingen zelf en anderen. In diverse hoofdstukken wordt hier aandacht aan gegeven.

Schoolspecifieke zaken:

- Tijdens de thema's in de onderbouw is aandacht voor de persoonlijke verzorging.
- De methode Leefstijl en Wonderlijk Gemaakt geeft aandacht aan persoonlijke verzorging.

De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument (kerndoel 35)

- Verkeer: als deelnemer in het verkeer worden de leerlingen gewezen op hun verkeersgedrag: jezelf en anderen niet moedwillig in enig gevaar brengen (HC 105). Vanuit de verkeersmethode worden de lessen gegeven.

Schoolspecifieke zaken:

- We doen mee met het theoretisch verkeersexamen.

De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu (kerndoel 39)

- Tijdens de biologie en aardrijkskunde komen onderwerpen als klimaatverandering en milieuproblematiek aan de orde.

Schoolspecifieke zaken:

- We bespreken dit vanuit de krant.
- We geven lessen van het Milieu –Educatie-Centrum
- Zie handleiding Biologiemethode